

Evaluatie subsidieproject hoogbegaafdheid SWV VO Groningen Stad (VO 20.01) Periode schooljaren 2019 - 2023

Inhoud:

1. Aanvraag en bedoeling van het projectplan
2. Netwerk en verbinding: Kartrekkers en aandachtsfunctionarissen hoogbegaafdheid (AFHB)
Scholing van de AFHB en collega's
3. Pilots
4. Overdracht PO - VO
5. (potentiële) Thuiszitters
6. Ouders
7. Opbrengsten AFHB en kartrekkers
8. Financieel overzicht
9. Samenvatting en vervolg

Bijlagen:

- Bijlage 1: Activiteitenplan
- Bijlage 2: Overzicht en samenvatting van de pilots
- Bijlage 3: Overdrachtsdocumenten PO-VO

1. Aanvraag en bedoeling van het projectplan.

Het samenwerkingsverband heeft in het algemeen als doel om een verbindende en ondersteunende factor te zijn voor de verschillende VO-scholen. Specifiek voor dit project: scholen verbinden en ondersteunen in beleid en aanbod voor cognitief (hoog)begaafde leerlingen. Dit betekent scholen ondersteunen bij een onderwijsaanbod passend bij specifieke educatieve behoeften voor *alle* (hoog)begaafde leerlingen. Daarnaast is er binnen het samenwerkingsverband extra aandacht voor begaafde leerlingen met een verminderde belastbaarheid; die naast een passend inhoudelijk aanbod óók een specifieke ondersteuning nodig hebben bij leer- of gedragsbelemmeringen (comorbiditeit).

Het samenwerkingsverband heeft een eigen visie op Passend Onderwijs.

Hierbij zijn een aantal kernbegrippen t.a.v. het aanbod aan hoogbegaafde leerlingen van belang: *'Kansrijk, succesvolle schoolloopbaan, passend en dekkend aanbod, leerling eigenaar van eigen ontwikkelingsperspectief'*. Het project draagt bij om deze kernbegrippen ook voor hoogbegaafde leerlingen vanzelfsprekend te maken.

De doelgroep:

In het primaire proces behoren tot de doelgroep *alle* hoogbegaafde leerlingen, zodat een kwalitatief goed passend aanbod wordt geboden. Daardoor wordt ingezet op het voorkómen van probleemgedrag en thuiszitters. Binnen dit project is er extra aandacht geweest voor hoogbegaafde leerlingen met daarnaast een zorgbehoefte.

Hoewel de leerlingen als doelgroep centraal staan, heeft het project zich in haar aanpak ook gericht op kennisdeling en de verbinding tussen de VO-scholen onderling. Met als doel om binnen het samenwerkingsverband kennis over hoogbegaafdheid op de VO-scholen te delen en te vergroten en daarmee de ondersteuning aan hoogbegaafde leerlingen te verbeteren.

De doelstelling:

De activiteiten van dit project, vonden plaats in de vorm van een *expertise netwerk* dat zorgt voor kennisdeling en het ondersteunen van VO-scholen in hun ontwikkeling in aanbod op het thema hoogbegaafdheid. Er is gebruikgemaakt van beschikbare kennis, ervaring en expertise op de scholen en er is specifieke scholing en/of expertise aangeboden. Er zijn nieuwe, gezamenlijke initiatieven gestart om hoogbegaafde leerlingen (tijdelijk) te ondersteunen. Een belangrijke pijler was hierbij de mogelijkheid voor het aanvragen van een pilot op de eigen school. Hierdoor is een groot deel van de middelen rechtstreeks ingezet om hoogbegaafde leerlingen te ondersteunen. Denk aan masterclasses, coaching, lessen in executieve vaardigheden, mogelijkheden voor verdieping en/of versnelling. Zie hiervoor de uitwerking pilots verderop in dit document.

We wilden bereiken:

- Een goed aanbod in de basisondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen op alle scholen in de stad Groningen.
- Aanvullende (schooloverstijgende) voorzieningen waar hoogbegaafde leerlingen met een bijzondere zorgbehoefte (niet op te lossen binnen de basisvoorziening op een school), (tijdelijk) een beroep op kunnen doen.
- Een toegankelijk expertisecentrum hoogbegaafdheid. Waar VO scholen, leerlingen en ouders terecht kunnen als de basisondersteuning voor een leerling niet voldoende is. Dit expertisecentrum is geen aparte voorziening maar een bundeling van informatie en aanbod van de scholen zelf op gebied van begaafde leerlingen.

Activiteiten in de afgelopen vier jaar.

- Netwerk en verbinding: Kartrekkers en aandachtsfunctionarissen hoogbegaafdheid (AFHB)
Scholing van de AFHB en collega's
- Pilots
- Overdracht PO - VO
- (potentiële) Thuiszitters
- Ouders

2. Netwerk en verbinding: Kartrekkers en aandachtsfunctionarissen hoogbegaafdheid (AFHB)

Vanaf de start van het schooljaar 2019-2020 is er een actieve kartrekkersgroep geformeerd die de activiteiten van het projectplan initieert, uitvoert en/of coördineert.

Met hierin drie collega's uit het werkveld VO, twee collega's van het ECT van het SwV en een specialist hoogbegaafdheid, zij is tevens de verbinding met het PO en coördinerend kartrekker.

Op 28 maart 2019 vond de eerste kennisdelingsbijeenkomst HB plaats. Doel was ervaring en kennis te delen die er is binnen het SwV rondom onderwijs aan en begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen. En daarnaast om te peilen waar scholen behoefte aan hebben op dat vlak.

Er is in het schooljaar 2019-2020 een netwerk opgestart van *aandachtsfunctionarissen hoogbegaafdheid (AFHB)*. Van alle VO scholen (met TL-Havo-VWO-Gymnasium profiel) is er een aandachtsfunctionaris hoogbegaafdheid benoemd. De VMBO afdelingen van scholen hebben hier niet voor gekozen maar worden wel betrokken bij de ontwikkelingen (o.a. door de nieuwsbrief). De AFHB-ers zijn de contactpersonen van de scholen en zij zorgen voor het doorgeven van relevante informatie vanuit het project naar de werkvloer. Zij komen minimaal vier keer per jaar bij elkaar met als doel:

- Deskundigheidsbevordering op gebied van hoogbegaafdheid;
- knelpunten vanuit hun eigen school kenbaar maken;
- verbinding zoeken met andere scholen en kennis delen.

Iedere school krijgt 40 uur per jaar om een AFHB-er te kunnen benoemen zodat zij worden vrij geroosterd op deze tijden.

Overzicht activiteiten AFHB

2019 - 2020

- Scholing: "*Signaleren van hoogbegaafdheid in het VO*", verzorgd door Inez Töben (Specialist begaafdheid en kartrekker vanuit PO).
- Inventariseren en onderzoeken.
AFHB hebben op hun *eigen school* input gehaald op het gebied van:
  - o Aanbod w.b.t. hoogbegaafdheid
  - o Ontwikkelingen en plannen
  - o Behoeften en wensen voor ondersteuning/intervisie
  - o Aanwezige expertise met betrekking tot hoogbegaafdheid
- Lezing.
Gast spreker Elanor Kamans (Senior Onderzoeker lectoraat Talent Development in Higher Education & Society) Hanzehoogeschool vertelde over de bevindingen van haar onderzoek over HBO studenten die het honours programma volgen. (online)

In verband met de Corona-maatregelen in 2020 en deel 2021 waren er beperkte belemmeringen. Juist met elkaar in gesprek en het uitwisselen van ervaringen en vragen aan elkaar is prettig en dat was niet mogelijk. Daardoor zijn enkele bijeenkomsten gecancelled en daarnaast een aantal bijeenkomsten online geweest.

2020 - 2021

- Scholing, online: *“Basiskennis HB of een verdieping rond de thema’s (potentiële) drop-outs en dubbel bijzondere leerlingen”*. Naast de AFHB-ers konden nog twee andere collega’s van hun school deelnemen. De scholing werd verzorgd door trainers van Novilo/VO-Op Niveau.
- (in break-out rooms) in gesprek over de stand van zaken rondom het aanbod voor hoogbegaafde leerlingen op de eigen school. De AFHB-ers hadden vooraf een eigen inventarisatie gemaakt. Doel was helder krijgen van de situatie (wat gaat er al goed, wat moet nog ontwikkeld), initiatieven uitwisselen en ideeën op doen.
- In de afsluitende bijeenkomst werden de pilots van het afgelopen jaar (online) gepresenteerd en was er gelegenheid om elkaar te bevragen op de ervaringen.

2021 -2022

- Scholing (online): *“Executieve vaardigheden” en “faalangst & perfectionisme”*. Naast de AFHB-ers was er ook ruimte om één collega te laten aansluiten. Er was veel belangstelling.
- Tussenopbrengsten. In gesprek over: wat zijn de ontwikkelingen in extra aanbod en inzet op het thema hoogbegaafdheid op de scholen? Er zijn verschillen tussen scholen in aanbod en ontwikkeling op het thema. Daarom ingezet op het delen van good practice en collegiale consultatie in de vorm van *“Vraag & Aanbod”*. Collega’s maakten concrete afspraken om bij elkaar op school een kijkje in de *“HB-keuken”* te nemen.
- Lezing van Elanor Kamans (docent bij de opleiding Toegepaste Psychologie en als onderzoeker bij het Lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving) Hanzehogeschool Groningen. Onderwerp: Onderzoek *“Talentherkenning en kansgelijkheid”*, over de toegankelijkheid van talentonderscheidingsprogramma’s voor 1e lijn studenten (studenten waarvan de ouders geen opleiding in het hoger onderwijs hebben gehad). De parallel werd getrokken naar de talentprogramma’s in het VO.
- Presentaties (vervolg)pilots (fysiek): kernactiviteit, het doel, hoe ervaring of opbrengst kan worden gedeeld en borging.

2022 - 2023

- Scholing (fysiek). Fysieke bijeenkomst op het Maartenscollege van twee thema’s tegelijkertijd. *“HSP - Hooggevoeligheid bij HB leerlingen” en “Schoolse Vaardigheden en HB”*. Naast de AFHB-ers konden er ook één of meer andere collega’s aansluiten bij de scholing. De scholing werd verzorgd door Novilo/VO op niveau.
- Gesprek over tussen opbrengsten van de scholen zonder pilot.
- Intervisie/collegiale consultatie. In een kleine groep met elkaar in gesprek over een lastige situatie rondom HB.
- Op de laatste bijeenkomst van het schooljaar is er teruggeblikt, werden de opbrengsten gedeeld en vooruit gekeken.

3. Pilots.

Scholen hebben gedurende het project een pilot kunnen aanvragen met een aan hoogbegaafdheid gerelateerd thema. Zeven scholen hebben één of meerdere pilots aangevraagd. In totaal zijn er 14 grote en kleinere pilots uitgevoerd.

Zie bijlage 2 voor een inhoudelijk overzicht gebaseerd op aanvraag en evaluatiegesprekken tussen kartrekkers en de scholen.

De scholen hadden tussentijds te maken met de scholensluiting in verband met Covid. Hierdoor hebben de pilots vertraging gekend en was er de mogelijkheid om verlenging aan te vragen. De pilots zijn met de scholen geëvalueerd door de kartrekkers in een jaarlijkse tussenevaluatie. De voortgang en opbrengsten van de pilots werden aan het einde van het jaar gepresenteerd op de bijeenkomst van de AFHB-ers. In de laatste bijeenkomst op 22 juni 2023 wordt ook aandacht besteed aan het vervolg: hoe worden de ingezette initiatieven geborgd na de subsidie-periode.

4. Overdracht PO-VO voor hoogbegaafde leerlingen.

Vanuit de kartrekkersgroep VO stad Groningen en de projectgroep HB van het samenwerkingsverband PO 20.01 is een werkgroep gevormd die de overdracht van PO naar VO van hoogbegaafde leerlingen in de stad Groningen en Haren heeft onderzocht. De werkgroep heeft met behulp van een enquête het VO (via de AFHB-ers) en het PO (leerkrachten groep 8) bevraagd. Vervolgens is in de werkgroep naar een aantal stappen in het proces gekeken en aanpassingen gemaakt op de bestaande lijst m.b.t. de sociaal emotionele ontwikkeling vanuit het schooleigen leerling vol systeem (lvs). Het gaat om minimale aanpassingen, om het werkbaar houden, maar met maximaal effect op aandacht voor hoogbegaafdheid bij de overdracht. Het overdrachtsdocument is in de commissie PO-VO in de provincie Groningen aan de orde geweest en is de nieuwe leidraad voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte in de provincie Groningen t.b.v. de aanmelding schooljaar 2024-2025. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de ontwikkelde documenten.

5. (potentiële) Thuiszitters.

De kartrekkers hebben gedurende het project aandacht gehad voor de groep leerlingen die vanwege hun begaafdheid en vaak bijkomende problemen of belemmeringen geen passende plek kan vinden op onze scholen. In het schooljaar 20-21 heeft de kartrekker vanuit OPDC en een ECT-er een inventarisatie gedaan naar leerlingen bij OPDC /TTVO die zijn uitgevallen in het VO, waarbij HB of vermoeden van HB aan de orde is.

Om over aantallen van deze laatste doelgroep meer helderheid te hebben is er in schooljaar 2022-2023 door de kartrekkers een inventarisatie gedaan om een beeld te krijgen van aantallen hoogbegaafde, zeer hoogbegaafde en dubbel bijzondere leerlingen.

Op alle VO scholen is een digitale vragenlijst uitgezet om data te verzamelen. Het doel was zicht te krijgen op de omvang van de verschillende HB-doelgroepen, zodat daar bij de beleidskeuzes voor de komende vier jaar rekening mee gehouden kan worden. We hebben in kaart gebracht: hoogbegaafde leerlingen, zeer hoogbegaafde leerlingen en dubbel bijzondere leerlingen. Er werd daarbij onderscheid gemaakt in leerlingen uit deze categorieën die wel bediend kunnen worden op de eigen school, leerlingen die op het moment van invullen een risico op uitvallen hadden en leerlingen die al thuiszitter waren.

Naast aantallen was er ook ruimte voor scholen voor inhoudelijke opmerkingen en aanvullingen.

Uitkomst op basis van 13 scholen						
Totaal:	Hoogbegaafden in beeld 655 + 80 (dreigende uitvallers) = 735					
	Dreigend uit te vallen			Thuiszittend		
Totaal:	61			19		
	HB	Zeer hoogbegaafd	Dubbel Bijzonder	HB	Zeer Hoogbegaafd	Dubbel Bijzonder
Waarvan bekend/vermoeden:	33	4	24	9	2	8

Vanuit de arrangementen in overleg met de ECT-ers lopen er al speciale trajecten met hoogbegaafde leerlingen waarbij er goede oplossingen mogelijk zijn. De activiteiten vanuit de subsidie hebben er toe geleid dat er aandacht is voor deze groep leerlingen. Er is meer kennis en beter signalering van dubbel bijzondere leerlingen, zowel op verschillende scholen als bij het ECT.

Door o.a. de pilots wordt het basisaanbod en de begeleiding voor hoogbegaafde leerlingen op veel scholen versterkt waardoor het risico op uitvallen wordt verkleind. Een aantal hoogbegaafde leerlingen (al of niet gediagnosticeerd) komen terecht op het OPDC. Daar is een slag gemaakt in signaleren en begeleiden van deze leerlingen die naast hun hoge intelligentie een belemmering ervaren waardoor ze vastlopen in het reguliere onderwijs.

Via de betrokkenheid en adviezen van het ECT en het OPDC wordt er al een grote groep (dreigende) aan hoogbegaafdheid gerelateerde thuiszitters bediend. Er is verbinding met het project Kleinschalige

OnderwijsVorm (KOV): de kartrekkers participeren in de bijeenkomsten met de scholen over hun KOV voorziening. Zij luisteren en denken mee vanuit een HB perspectief: biedt het KOV voldoende in de educatieve zorgbehoefte van bijv. dubbel bijzondere leerlingen. Ook hier geldt dat het bijdraagt aan oplossingen voor individuele leerlingen.

Toch is er een groep hoogbegaafde leerlingen die niet of moeilijk terug kunnen schakelen naar hun eigen school. Zij kampen met complexe problematiek. Ook vanuit het PO stromen dubbel bijzondere leerlingen door naar het VO en ook voor hen is het volgen van het reguliere aanbod op de VO scholen niet vanzelfsprekend. Deze leerlingen met een complexe zorgvraag hebben maatwerk nodig. Dat vraagt nog om uitwerking en vervolg. Ook borging van wat is opgestart met extra geld is een aandachtspunt.

6. Ouders.

Ouders van hoogbegaafde leerlingen zijn (beperkt) betrokken bij het traject. Dit had deels te maken met de coronamaatregelen waardoor een grote algemene ouderavond in het begin van het traject niet mogelijk was. Daarnaast was er ook het dilemma hoe een brede gemêleerde groep ouders te bereiken, om naast problemen en uitdagingen ook good practices te horen. De kartrekkers hebben in het schooljaar 2020-2021 een aantal interviews afgenomen bij ouders van HB leerlingen die op dat moment deelnamen in het VO. Daarnaast zijn in schooljaar 2021-2022 twee ouder(paren) uitgenodigd bij een kartrekkersbijeenkomst om te horen waar ouders tegenaan lopen in het onderwijs wat betreft de speciale zorgbehoefte voor hun HB kind. Uitkomsten van de interviews en de gesprekken zijn steeds meegenomen in de plannen en activiteiten. Denk aan:

- Meer kennis over HB bij docenten;
- Meedoen aan extra projecten minder vrijblijvend;
- Begeleiding en duidelijke eisen bij de projecten voor HB leerlingen;
- Voorlichting over HB voor HB-leerlingen, zodat ze begrijpen waarom ze 'anders' zijn.

Door de aandacht op scholen voor HB, extra scholing en verschillende pilots is er de afgelopen vier jaar meer aandacht voor bovenstaande items.

7. Opbrengsten AFHB en kartrekkers.

Om zicht te krijgen op wat de inzet van AFHB-ers en kartrekkers op schoolniveau heeft opgeleverd hebben we een enquête uitgezet. Ook hebben we gevraagd naar wensen voor de toekomst. De uitkomsten zijn verwerkt in een animatie die is getoond op de laatste bijeenkomst met de AFHB-ers van het schooljaar 2022-2023.

Samenvatting van de uitkomsten:

Binnen scholen zijn er diverse activiteiten uitgevoerd, hierbij een greep uit de reacties:

- Voorlichting geven over HB, ook tijdens rapportvergaderingen
- Aandacht voor HB in de nieuws brief (binnen de school)
- Individuele begeleiding van hoogbegaafden
- In de overstap PO-VO het aanpassen van het intakeformulier met meer aandacht voor HB
- Meer overzicht over de grootte van de HB-populatie en zicht op welke leerlingen vastlopen
- Spreekuur voor HB-leerlingen, zes uur per week.
- Groepslessen HB
- Coachen van mentoren en docenten m.b.t. begeleiden HB leerlingen
- Rol in de uitvoering van de pilots HB.

Een enkele school geeft aan dat collega's weinig hebben gemerkt van de AFHB-rol in de school. Wel gedeeld met het docententeam dat docenten de AFHB-er zou kunnen aanspreken voor advies.

Ontwikkeling

De helft van de scholen heeft aangegeven dat er bij de start van het subsidietraject nog vrijwel geen ontwikkelingen binnen de school waren. Op dit moment is er geen enkele school meer die aangeeft dat er geen ontwikkelingen zijn binnen de school.

Genoemde verbeteringen

- Aandacht die door de HB-coaches wordt gegeven en op welke manier de HB coaches ook door leerlingen, ouders en docenten benaderd worden.
- Andere mindset wat betreft leren, bewustwording van het feit dat er meerdere manieren van leren zijn.
- Meer openheid.
- Al bij de nieuwe aanmelding zicht op HB-leerlingen.
- Door de pilots is er teambreed meer kennis over en een open, nieuwsgierige houding bij docenten naar hoogbegaafdheid. Er is een aanbod gekomen rondom het versterken van studievaardigheden en het doorlopen van de leerkuil.
- Überhaupt meer aandacht voor leerlingen die meer uitdaging willen.

'De aandacht is verbeterd, omdat door de landelijke subsidie er een nieuwe impuls kwam om stappen te zetten die we als school al wel in gedachten hadden maar in de dagelijkse drukte bleven liggen. Het denken over HB en welke stappen wij als school wilden zetten, werd vanzelfsprekender en kreeg meer prioriteit. Door de toegekende middelen voor de pilots was het mogelijk om initiatieven te realiseren in de praktijk doordat er nu uren beschikbaar waren voor het opzetten, uitvoeren en evalueren'.

'De pilot heeft ons geholpen om ontwikkelingsstappen te zetten. Vanuit onze pilot (leerlingen werken individueel aan een eigen project) is dit jaar een klasje ontstaan waarin leerlingen aan een project werken. De docent heeft vervolgens een vorm van HB-onderwijs ingezet: hoe leer je, wat zijn ontwikkelingsstappen? Het programma wordt verfijnd en er is een lesaanbod met activiteiten. Het is een gezamenlijk programma geworden'.

'Door de pilots is er teambreed meer kennis over en een open, nieuwsgierige houding bij docenten naar hoogbegaafdheid. Er is een aanbod gekomen rondom het versterken van studievaardigheden en het doorlopen van de leerkuil'.

Enkele scholen geven aan dat het hetzelfde is gebleven (die scholen met een startscore van 3 en 4). 'Hetzelfde: De visie van schoolleiding is dat ondersteuning aan leerlingen met HB en een extra ondersteuningsbehoefte gelijk staat aan de ondersteuning van andere leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. De aanpak is maatwerk per leerling'.

'We hadden al veel aandacht voor hoogbegaafde leerlingen'.

Speerpunten

- begeleiding van HB-leerlingen in studievaardigheden en onderlinge (h)erkenning
- HB leerlingen in kaart brengen. Begeleiding specifiek voor HB leerlingen. Problemen omtrent HB leerlingen in kaart brengen en daar in algemene zin beleid op maken. Dit beleid uitvoeren.
- Meer mogelijkheden voor differentiatie bieden. Bijvoorbeeld vakken op een hoger niveau, vakken eerder afronden, eigen invulling kunnen geven aan de toetsing, tempo en inhoud van de leerstof.
- Wij zijn nog steeds erg op zoek naar wat we moeten met (U)HB-leerlingen die uitvallen. Er zijn te weinig alternatieven in de regio. We willen een methode hebben hoe we HB-leerlingen tot automatiseren kunnen krijgen.
- Docenten voelen zich nog niet altijd voldoende toegerust, vooral bij dubbel bijzondere leerlingen. Hierop inzetten.
- Meer aandacht voor de thuissituatie van deze leerlingen: in hoeverre speelt druk van ouders mee?

Resultaten in percentages

De scholen konden in de enquête door middel van sterren hun beginpositie en ontwikkeling aangeven. Hieruit kwam naar voren dat alle scholen in mindere of meerdere mate een ontwikkeling hebben doorgemaakt op het gebied van hoogbegaafdheid.

Geef aan wat de stand van zaken m.b.t. HB aan het begin van de subsidieperiode binnen jouw school was.
1 ster = vrijwel geen ontwikkeling, 5 sterren = veel ontwikkeling

13% geclassificeerd tussen "4 - 5" voor deze vraag

Scoreverdeling

